FRANZ KAFKA

zámek

Franz Kafka

ZÁMEK

EDIČNÍ POZNÁMKA

Výchozím textem pro vydání této knihy je edice z roku 1964 – vydavatelství Mladá Fronta.

REDAKCE

Franz Kafka

ZÁMEK

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2014
© Obálka: Jiří Miňovský - ARBE 2014
© Vladimír Kafka, dědicové c/o Aura-Pont s.r.o.

ISBN: 978-80-7642-727-3 (pdf)

Franz Kafka

ZÁMEK

Přeložil Vladimír Kafka

PŘEDMLUVA

Franz Kafka. Při vyslovení tohoto jména se mi vybaví dvě věci. V první řadě je to uhrančivá tvář s výrazným hypnotizujícím pohledem. Za druhé je to jakýsi trend či móda nebo chcete-li póza, jinými slovy zástup odborníků, filozofů, kritiků a vykladačů myšlenek. Já sám jsem dalek toho cokoli hodnotit a vyhledávat domnělé smysly, jakož i dávat odpovědi na otázky. Nejsem ani odborníkem a snad ani pozérem, zástupců obou skupin, a nejenom co se literatury týká, je v naší malé české kotlině i tak dost. Za sebe říkám jenom tolik, že čtu. Čtu, snažím se přemýšlet a hledat. Tyhle řádky tedy píšu jenom jako člověk s jistou zkušeností, jako jeden z kulhavých poutníků. Proto mi dovolte podělit se s vámi o vlastní omyly. Tak aby vám moje tápání a vyzkoušené slepé cesty alespoň poněkud usnadnili putování po říši surrealistických podobenství Franze Kafky.

Jak už jsem naznačil, snad jsem člověk, který dovede naslouchat, neboť si troufám říci, že čtení je pouze jednou z forem naslouchání. Proto mi celkem pochopitelně nemohlo uniknout, když se na začátku devadesátých let dvacátého století začalo nejen v literárních kruzích hojně skloňovat jméno Franz Kafka. Abych tedy nebyl „úplně mimo", sáhl jsem, přes svůj tehdy poměrně nízký věk, po textu pocházejícím z pera tohoto autora. „Proces" jsem tehdy s velkým sebezapřením dokázal dočíst a odložil jsem ho velmi zmatený. Pro mě zkrátka tehdy ještě nebyl Kafkův čas. Před pár lety jsem se však obrátil ke Kafkově tvorbě znovu a myslím, že už to bylo podstatně lepší. Lépe řečeno, já sám jsem byl v konfrontaci s jeho světem jiný, alespoň myslím. Snad moudřejší… Kdybyste se mě však tehdy zeptali, o čem to bylo, nebo spíš, co mi autor sděloval, těžko bych to dokázal vyjádřit. Přesto jsem už ale cítil jakousi neodbytnou blízkost silných myšlenek, kterou jsem při svém prvním setkání s Kafkou nevnímal. Vybavuji si také velmi dobře, že svůj bezprostřední dojem z knihy jsem

tehdy přirovnával k návštěvě divadelního představení, které je možné sledovat pouze přes zataženou oponu, za kterou se v dotyku s ní rýsují siluety postav a jsou slyšet útržky dialogů, avšak z neznámého důvodu není možné jeviště odkrýt, přičemž se divák může jenom domýšlet, co se před ním ve skutečnosti odehrává.

Abych své dojmy poněkud zesoučasnil a lépe a jednodušeji přiblížil širšímu okruhu čtenářů, ještě dodám, že když jsem se ke Kafkovi dostal před nedávnem znovu, tedy potřetí, a otočil jsem poslední stranu „Zámku", bezděky mi ze rtů sklouzlo jediné slovo, které podle mého názoru, sice hodně zjednodušeně, ale asi nejvýstižněji definovalo moje pocity: „Matrix."

Konečně se dostávám k tomu, proč vlastně tohle všechno píšu. Je to proto, abych se v co možná nejvyšší míře pokusil zabránit případnému stopaři Kafkových myšlenek, aby k nim přistupoval jakkoli ovlivněn vžitými názory, popřípadě nabuzen falešným očekáváním. Vyjadřovat se k textu jako je „Zámek" je velmi ošemetné. Jakýmkoli hodnocením takového díla, navíc i v sebelepším úmyslu předloženém komukoli před tím, než on sám začne číst, se dá celý dojem z knihy přinejmenším velice zkreslit a tudíž veškeré autorovy myšlenky znehodnotit. Jinými slovy dát jim v očích čtenáře podobu, kterou ve skutečnosti nemají. Než se tedy zcela nezasvěcený člověk pustí do „Zámku", a do Kafky vůbec, nemyslím, že je úplně vhodné, aby s příliš velkým zaujetím poslouchal všechny ty povolané interpretace, kritiky, výklady a definice jeho díla. Na druhou stranu si však myslím, že na nelehké pouti za Kafkou by měl tulák dostat do ruky jakousi hůl, v podobě znalostí několika skutečností z autorova života. Alespoň pro mě je v dané souvislosti velmi důležitý fakt, že Franz Kafka se nikdy necítil být skutečným spisovatelem, ale z nějakého důvodu chtěl a potřeboval psát. Neméně významné a zásadní je, že velkou část svých textů za svého života zničil a obecně se publikování spíše vyhýbal. Jeho přáním také bylo, aby po jeho smrti bylo veškeré dílo z jeho pozůstalosti spáleno. Proč?

Pochopit Franze Kafku je, jak se zdá, úkol poněkud bohorovný. Avšak trošku přiblížit se jeho myšlenkovým pochodům

přesto můžeme, v to věřím. Kafka alespoň mně ukázal cestu. Cestu, která je cílem. Nechtějme za každou cenu nacházet. Důležité je hledat! Po mé první rozporuplné zkušenosti s Kafkovými myšlenkami, nebo spíš s vlastním nitrem postaveným proti nim, jsem při svých dalších pokusech na sebe nechal především působit atmosféru jeho světa, a hlavně, jak už jsem naznačil, nesnažil jsem se za každou cenu nacházet odpovědi. Velice záhy jsem totiž zjistil, že pokud jsem se soustředil na jasné odpovědi, vyvstávaly mi před očima místo nich pouze další otázky. V Kafkově psaní totiž přímo žádná odpověď neleží. Skutečné odpovědi jsou v nás samých.

Jan Srb

I.

Bylo už pozdě večer, když K. dorazil na místo. Vesnice ležela pod hlubokým sněhem. Zámecké návrší nebylo vidět, obklopovala je mlha a tma, ani nepatrný záblesk světla nepřipomínal velký zámek. Dlouho stál K. na dřevěném mostě vedoucím od silnice ke vsi a díval se nahoru do zdánlivé prázdnoty.

Pak se vydal hledat nocleh; v hospodě byli ještě vzhůru, hostinský neměl sice nic k pronajmutí, ale pozdní host ho velice překvapil a zmátl, a tak ho chtěl nechat přespat na slamníku v lokále. K. souhlasil. Pár sedláků sedělo ještě u piva, jemu však nebylo do řeči, sám si snesl z půdy slamník a ulehl kousek od kamen. Bylo teplo, sedláci byli potichu, ještě si je unavenýma očima trochu prohlížel, pak usnul.

Ale už zakrátko nato ho probudili. Nad ním stál vedle hospodského nějaký po městsku oblečený mladík, obličejem připomínal herce, s úzkýma očima a hustým obočím. Sedláci tu také pořád ještě byli, někteří si pootočili židle, aby líp viděli a slyšeli. Mladík se velmi zdvořile omluvil, že K. budí, představil se jako syn zámeckého kastelána a řekl: „Tato vesnice patří zámku, kdo tu bydlí nebo přenocuje, ten v jistém smyslu bydlí nebo přenocuje na zámku. A to nikdo bez hraběcího povolení nesmí. Vy však takové povolení nemáte, anebo jste je aspoň nepředložil."

K. se napůl posadil, uhladil si vlasy, zespodu se na oba podíval a řekl: „Do jaké vesnice jsem to zabloudil? Copak tady je nějaký zámek?"

„Ovšemže, zámek pana hraběte Westwesta," pravil mladík pomalu, zatímco někteří z přítomných kroutili hlavou nad K-ovými slovy.

„A k přespání tu musí mít člověk povolení?" ptal se K., jako by se chtěl přesvědčit, jestli předchozí slova neslyšel jen ve snu.

„Jistěže musí mít povolení," odpověděl mladík a v tónu, jímž se pak s rozmáchlým gestem otázal hospodského a hostů, zněl hrubiánský posměch: „Nebo snad nemusí mít povolení?"

„To si tedy budu muset povolení opatřit," řekl K., zívl a odhrnul přikrývku, jako by chtěl vstát.

„A od kohopak?" zeptal se mladík.

„Od pana hraběte," řekl K., „nic jiného mi nezbývá."

„Teď o půlnoci od pana hraběte povolení?" zvolal mladík a ustoupil o krok.

„Nejde to snad?" zeptal se K. s klidem. „Tak proč jste mě budil?"

Teď už byl mladík zlostí bez sebe. „To jsou tulácké manýry!" vykřikl. „Vyprošuji si, abyste respektoval hraběcí úřady! Vzbudil jsem vás proto, abych vám oznámil, že musíte okamžitě opustit hraběcí území."

„Přestaňte s tou komedií," řekl K. nápadně tiše, lehl si a stáhl přes sebe přikrývku. „Zacházíte příliš daleko, mladíku, a zítra si o vašem chování ještě promluvíme. Hostinský a ostatní pánové jsou svědky, jestliže vůbec nějaké svědky potřebuji. Zatím vám řeknu jen tolik, že jsem zeměměřič a že mě sem povolal hrabě. Moji pomocníci s přístroji přijedou za mnou zítra. Nechtěl jsem se připravit o procházku ve sněhu, ale bohužel jsem několikrát zabloudil, a proto jsem přišel tak pozdě. A že je už příliš pozdě, abych se hlásil na zámku, jsem věděl sám, bez vašeho poučování. Proto taky jsem vzal zavděk tady tím spaním, z něhož jste mě tak — mírně řečeno — nezdvořile vyrušil. To je vše, co jsem vám chtěl říci. Dobrou noc, pánové." A K. se obrátil ke kamnům. „Zeměměřič?" slyšel za sebou ještě rozpačitou otázku, pak bylo úplné ticho. Ale mladík se brzy vzpamatoval a pravil hostinskému natolik tlumeně, aby to vypadalo jako ohled na K-ův spánek, a přitom tak hlasitě, aby K. rozuměl: „Zeptám se telefonicky." Vida, i telefon mají v téhle venkovské hospodě? Jsou tu tedy dokonale zařízeni. Samo o sobě ho to překvapilo, ale vcelku to očekával. Ukázalo se, že telefon má skoro přímo nad hlavou, v ospalosti si toho nevšiml. Chce-li teď mladík telefonovat, pak ho při nejlepší vůli musí rušit, jde tedy jen o to, jestli ho K. nechá telefonovat; rozhodl se, že nechá. Pak ovšem nemělo smysl dělat, jako že spí, a proto se znovu obrátil na záda. Viděl, jak se k sobě sedláci vyplašeně sesedají a dohadují, příchod zeměměřiče není žádná maličkost. Otevřely se dveře do kuchyně, celé je zaplnila mohutná

postava hostinské, hostinský jí šel po špičkách říci, co se děje. A už začalo telefonování. Kastelán spal, ale byl přítomen podkastelán, jeden z podkastelánů, nějaký pan Fric. Mladík, jenž se hlásil jako Černý, vyprávěl, že našel třicetiletého muže jménem K., celého ošuntělého, jak si klidně spí na slamníku, pod hlavou místo polštáře maličký tlumok, po ruce sukovici. Hned mu byl pochopitelně podezřelý, a protože hostinský zřejmě zanedbal svou povinnost, cítil se prý on, Černý, povinen přijít té věci na kloub. Probuzení, výslech a oprávněnou pohrůžku, že bude vypovězen z hrabství, přijal prý K. velice nelibě, snad právem, jak se pak ukázalo, neboť podle toho, co tvrdí, je zeměměřičem a vzkázal pro něho pan hrabě. Rozumí se, že je přinejmenším formální povinností ověřit si jeho tvrzení, a Černý tedy prosí pana Frice, aby se informoval v ústřední kanceláři, zda je nějaký zeměměřič skutečně očekáván, a odpověď aby mu ihned zatelefonoval.

Pak bylo ticho, Fric se na druhém konci informoval a zde čekali na odpověď. K. zůstal na svém místě, ani se neotočil, vůbec nevypadal zvědavý, díval se před sebe. Černého výklad, v němž se mísila zlovůle s obezřelostí, prozrazoval jisté diplomatické vychování, které je na zámku zcela běžné i méně významným osobám, než je Černý. A nechybí tam ani snaživost; v ústřední kanceláři je služba i v noci. A zřejmě odpovídá nadmíru rychle, Fric už zvonil. Jeho zpráva byla patrně velice stručná, neboť Černý ihned zuřivě praštil sluchátkem. „Vždyť jsem to povídal!“ vykřikl. „Ani potuchy o nějakém zeměměřiči, sprostý prolhaný pobuda a nejspíš ještě něco horšího.“ Chvíli si K. myslel, že se na něj všichni vrhnou, Černý, sedláci, hostinský i hostinská. Aby ušel aspoň prvnímu náporu, zalezl celý pod přikrývku. Vtom telefon znovu zazvonil, a jak mu připadalo, tentokrát obzvlášť silně. Pomalu zas povystrčil hlavu. Ačkoli nebylo pravděpodobné, že by se to týkalo K., zarazili se všichni a Černý se vrátil k aparátu. Vyslechl delší výklad a pak tiše řekl: „Tak tedy omyl? To je mi velmi nepříjemné. Sám šéf kanceláře že volal? To je podivné, podivné. Jak to mám teď panu zeměměřiči vysvětlit?“

K. zbystřil pozornost. Tak tedy zámek ho jmenoval zeměměřičem. Z jedné strany je to pro něho nepříznivé znamení, neboť

to nasvědčuje, že o něm na zámku vědí všechno, co potřebují, že zvážili poměr sil a s úsměvem přijímají boj. Z druhé strany je to ale příznivé, neboť to podle jeho názoru dokazuje, že ho podceňují a že se mu dostane větší svobody, než se zpočátku mohl nadít. A jestli ho snad hodlají natrvalo udržovat ve strachu tím, že s tak nepochybnou duchovní převahou uznají jeho zeměměřičství, pak se mýlí; jenom ho lehce zamrazilo, to bylo vše.

K. mávl odmítavě na Černého, jenž se v rozpacích blížil; rovněž odmítl naléhání hostinského, aby se přestěhoval k němu do pokoje, jen se od něho napil něčeho pro usnutí, od hostinské si vzal umývadlo a mýdlo s ručníkem a ani nemusel žádat ostatní, aby opustili lokál, všichni se tlačili ven s odvrácenými tvářemi, aby je třeba zítra nepoznal. Lampa zhasla a konečně byl klid. Spal hluboce až do rána, sotva ho jednou nebo dvakrát maličko vyrušily mihnuvší se krysy.

Po snídani, která podle sdělení hostinského bude stejně jako veškeré zaopatření placena ze zámku, se chystal ihned vyrazit do vsi. Ale protože se hostinský, s nímž dosud vzhledem k jeho včerejšímu chování promluvil jen pár nejnezbytnějších slov, kolem něho pořád jen mlčky prosebně motal, slitoval se nad ním a nechal ho na chviličku přisednout.

„Neznám ještě hraběte," řekl K., „slyšel jsem, že prý za dobrou práci dobře platí, je to pravda? Když se člověk vydá tak daleko od ženy a dítěte jako já, chce za to taky něco domů přinést."

„Pokud jde o tohle, nemusí si pán dělat starosti, na špatné placení si nestěžuje nikdo." — „Nu, já mám totiž pro strach uděláno," řekl K., „a dokázal bych i takovému hraběti říci, co si myslím, ale daleko lepší je ovšem vycházet s pány po dobrém."

Hostinský seděl proti němu u okna na krajíčku lavice, netroufal si usadit se pohodlněji, a po celou dobu se na něj díval velikýma hnědýma ustrašenýma očima. Nejdříve dolézal a teď to vypadalo, že by nejraději utekl. Měl snad strach, že se ho bude K. vyptávat na hraběte? Měl strach, že na „pána", jímž pro něj host byl, není spolehnutí? K. viděl, že ho musí přivést na jiné myšlenky. Podíval se na hodinky a řekl: „Každou chvíli mi už přijdou pomocníci, budeš je tu moci ubytovat?"

„Jistěže, pane," odpověděl hostinský, „ale nebudou bydlet s tebou na zámku?"

Copak se tak snadno a rád zříká hostů, a zejména K., jehož stůj co stůj odkazuje na zámek?

„To ještě není jisté," řekl K., „nejdřív se musím dovědět, jakou práci tam pro mne mají. Kdybych například měl co dělat tady dole, bylo by rozumnější, abych tu i bydlel. Také se obávám, že by život nahoře na zámku nebyl nic pro mne. Chci mít vždycky svou volnost."

„Neznáš zámek," řekl hostinský potichu.

„Ovšem," řekl K., „není dobře soudit předčasně. Zatím nevím o zámku nic víc, než že si tam dovedou vybrat toho pravého zeměměřiče. Třeba to není jediná dobrá stránka." A vstal, aby vysvobodil hostinského, který se neklidně kousal do rtů. Nebylo lehké získat důvěru toho člověka.

Na odchodu si K. všiml, že na zdi visí nějaký tmavý portrét v tmavém rámu. Už ze svého lůžka ho zpozoroval, ale nerozeznal z té dálky jednotlivosti a měl za to, že obraz z rámu vyndali, takže je vidět jen černá podložka. Byl to však přece jen obraz, jak se ukázalo, poprsí nějakého asi padesátiletého muže. Hlavu měl tak hluboko skloněnou na prsa, že mu oči skoro nebylo vidět, a ten sklon byl nejspíš dán vysokým tíživým čelem a silným zahnutým nosem. Při takovém držení hlavy tiskla brada plnovous, který dole odstával. Levá ruka s roztaženými prsty spočívala v hustých vlasech, nedokázala už však hlavu pozvednout. „Kdo je to?" zeptal se K. „Hrabě?" Stál před obrazem, ani se po hostinském neohlédl. „Ne," řekl hostinský, „kastelán." — „Krásného kastelána mají na zámku, jen co je pravda," řekl K., „škoda, že má takového nevydařeného syna." — „Kdepak," řekl hostinský, přitáhl si K. trochu k sobě dolů a pošeptal mu do ucha: „Černý včera přeháněl, jeho otec je jenom podkastelán, a dokonce jeden z nejposlednějších." V té chvíli připadal hostinský K-ovi jako dítě. „Ten ničema!" zasmál se K., avšak hostinský se nesmál, jen řekl: „I jeho otec je mocný člověk." — „Ale jdi!" řekl K. „Ty si myslíš o každém, že je mocný. Možná že i o mně?" — „O tobě," řekl plaše a přitom vážně hostinský, „si nemyslím,

že jsi mocný.“ — „Máš tedy přece jenom dobrý odhad,“ řekl K., „mocný totiž, mezi námi řečeno, opravdu nejsem. V důsledku toho chovám k mocným pravděpodobně stejnou úctu jako ty, jenže nejsem tak upřímný jako ty, a většinou to nerad přiznávám.“ A lehce poklepal hostinského po tváři, aby ho uklidnil a trochu si ho naklonil. Hostinský se přece jen slabě usmál. Byl to ve skutečnosti chlapec, jeho obličej byl jemný, skoro bez vousů. Jak asi přišel k své rozložité, obstarožní ženě, kterou bylo vidět okénkem, jak s lokty daleko od sebe hospodaří v kuchyni? Ale K. už neměl chuť dál se ho vyptávat a zaplašil úsměv, který konečně vyvolal. Pokynul tedy jen ještě, aby mu otevřel, a vyšel do krásného zimního rána.

Teď uviděl zámek, jak se nahoře zřetelně rýsuje v jasném vzduchu, a sníh, ležící všude kolem v tenké vrstvě a podtrhující každý tvar, činil ho ještě zřetelnějším. Jinak se zdálo, že nahoře na návrší je mnohem méně sněhu než tady ve vsi, kde se jím K. brodil s nemenší námahou než včera na silnici. Tady sahal sníh až po okna chalup a shora zas doléhal na nízké střechy, kdežto na návrší strmělo všechno volně a lehce do výšky, aspoň odtud to tak vypadalo.

Celkem vzato, odpovídal zámek, tak jak se z dálky jevil, K-ovým představám. Nebyl to ani starobylý rytířský hrad, ani nová honosná budova, nýbrž protáhlá stavba, skládající se z několika málo dvoupatrových a spousty nízkých, na sebe natlačených stavení; kdyby člověk nevěděl, že je to zámek, mohlo by mu to připadat jako městečko. Jen jedinou věž viděl K., nebylo k rozeznání, jestli patří k obytné budově nebo ke kostelu. Kroužila kolem ní hejna vran.

S očima upřenýma k zámku kráčel K. dál, o nic jiného se nestaral. Ale když se přiblížil, byl zklamán, bylo před ním vlastně přece jen hodně ubohé městečko, pár nahloučených venkovských domků, pozoruhodných leda tím, že snad všecko tu bylo vystavěno z kamene; ale nátěr už dávno odprýskal a kámen jako by se drolil. K. si letmo připomněl své rodné městečko; v ničem si nezadalo s tímhle tak zvaným zámkem. Kdyby mu bylo šlo jen o prohlídku, ani by se mu to dlouhé putování nevyplatilo a bý-

valo by rozumnější podívat se zas jednou domů, kam se už takovou dobu nedostal. A v duchu si srovnával kostelní věž u nich doma s věží nahoře na kopci. Tamta se s jistotou a bez váhání zužovala přímo vzhůru, širokou střechu nahoře uzavíraly červené tašky, pozemská budova — jako bychom také dokázali stavět jiné — ale s vyšším cílem, než jaký má shluk nízkých domů, a s ostřejší výrazností, než jakou má kalný všední den. Ta na kopci — jediná, kterou bylo vidět — patří k nějakému obytnému domu, jak se teď ukázalo, snad k hlavnímu zámeckému traktu, fádní okrouhlá stavba, zčásti milosrdně zarostlá břečťanem, s malými okénky, která se teď leskla v slunci — mělo to v sobě něco šíleného — a s arkýřovitým zakončením, jehož cimbuří se nejistě, nepravidelně, zubatě zarývalo do modrého nebe, jako by je tam načrtla bojácná či nedbalá dětská ruka. Vypadalo to, jako kdyby trudnomyslný obyvatel domu, jehož by vlastně měli zamknout někde v nejodlehlejším pokoji, prorazil střechu a vztyčil se, aby ho všichni viděli.

K. se znovu zastavil, jako kdyby mu klid měl zbystřit soudnost. Byl však vyrušen. Za kostelem, u něhož stanul — vlastně to byla jen kaple rozšířená do tvaru stodoly, aby stačila pojmout obec věřících — stála škola. Nízké, podlouhlé stavení, v němž se podivuhodně spojovalo provizórium se starobylostí, bylo obklopeno zamřížovanou zahradou, která se teď podobala zasněženému poli. Zrovna vyšly ven děti s učitelem. Hustě se kolem něho hemžily, nespouštějíce z něho oči, bez ustání brebentily ze všech stran. K. nerozuměl z jejich drmolení ani slovo. Učitel, mladý, drobný, úzký v ramenou, ale vůbec ne směšný, velice vzpřímený, už z dálky zpozoroval K., který byl zajisté kromě jeho skupinky široko daleko jediný člověk. K. pozdravil první, byl cizinec, a nadto mužíček působil tak panovačně. „Dobrý den, pane učiteli," řekl. Jako na povel děti zmlkly, náhlé ticho připravující jeho slova se učiteli patrně zamlouvalo. „Pán si prohlíží zámek?" zeptal se přívětivěji, než K. čekal, ale takovým tónem, jako by nebyl srozuměn s K-ovým počínáním. „Ano," řekl K., „jsem tu cizí, teprve od včerejšího večera." — „Nelíbí se vám zámek?" zeptal se učitel rychle. „Cože?" otázal se K. trochu zaraženě

a opakoval mírněji otázku: „Jestli se mi zámek líbí? Proč myslíte, že by se mi neměl líbit?“ — „Nikomu cizímu se nelíbí,“ řekl učitel. Aby neřekl něco nevhodného, zavedl K. řeč jinam: „Vy nejspíš znáte hraběte?“ — „Neznám,“ řekl učitel a chystal se obrátit. Ale K. nepovolil a ptal se dál: „Jak to? Vy neznáte hraběte?“ — „Jak bych ho měl znát,“ řekl učitel potichu a nahlas dodal francouzsky: „Mějte ohled na ty nevinné děti.“ K. usoudil, že teď má právo zeptat se: „Mohl bych vás, pane učiteli, někdy navštívit? Zůstanu tu delší dobu a už teď se cítím trochu opuštěný; k sedlákům nepatřím a do zámku asi taky ne.“ — „Mezi sedláky a zámkem není žádný rozdíl,“ řekl učitel. „To je možné,“ řekl K., „to na mé situaci nic nemění. Mohu k vám někdy zajít?“ — „Bydlím v Labutí ulici u řezníka.“ Bylo to sice spíš udání adresy než pozvání, ale K. přesto řekl: „Dobrá, přijdu.“ Učitel kývl a pokračoval dál s houfem dětí, které se hned zase daly do křiku. Brzy se ztratili v příkře se svažující uličce.

Ale K. byl nesvůj, ten rozhovor ho podráždil. Poprvé od chvíle, co přišel, pocítil opravdovou únavu. Dlouhá cesta sem jako by se ho nejprve ani netkla, šel a šel celé dny, klidně, krok za krokem! — Ale teď se přece jen přihlásily následky přílišné námahy, ovšem zrovna nevhod. Táhlo ho to neodolatelně, aby vyhledával nové známosti, ale s každou novou známostí rostla únava. Jestli se v svém dnešním rozpoložení přinutí dorazit aspoň ke vchodu do zámku, bude to až dost.

Vykročil tedy zase kupředu, ale byla to dlouhá cesta. Silnice, hlavní silnice ve vsi, nevedla totiž k zámeckému návrší, blížila se k němu jen, ale pak jako by úmyslně uhnula, a i když se od zámku nevzdalovala, ani se mu nepřibližovala. K. pořád čekal, že teď už se konečně silnice zatočí k zámku, a jen proto, že na to čekal, pokračoval v cestě dál; zřejmě proto, že byl unaven, nechtělo se mu silnici opustit, také se divil, jak je ves dlouhá, že nebere konce, pořád a pořád malé domky a zamrzlé okenice a sníh a liduprázdno — konečně se odtrhl od té silnice, jež ho poutala, úzká ulička jej pohltila, ještě hlubší sníh, byla to těžká práce zvedat bořící se nohy, pot mu vyrazil po těle, najednou se zastavil a nemohl dál.

Nu, opuštěn není, napravo i nalevo jsou chalupy. Uhnětl ze sněhu kouli a hodil ji do jednoho okna. Hned se otevřely dveře — první dveře, které se za celou dobu, co šel vesnicí, otevřely — a v nich stál starý sedlák v hnědé kožešinové kajdě s hlavou ke straně, vlídný a vetchý. „Mohl bych na chviličku k vám?“ zeptal se K., „jsem velmi unaven.“ Ani neposlouchal, co starý říká, vděčně přijal jakési prkno, které mu přisunuli a které ho rázem vysvobodilo ze sněhu, a několika kroky stanul ve světnici.

Veliká světnice v pološeru. Kdo přišel zvenčí, neviděl nejdříve vůbec nic. K. se zamotal a málem vrazil do nějakých necek, jakási ženská ruka ho zadržela. Z jednoho kouta se ozýval hlučný dětský křik. Z jiného kouta se valil dým a proměňoval přítmí v tmu. K. stál jako v mracích. „Vždyť je opilý,“ řekl někdo. „Kdo jste?“ zvolal pánovitý hlas a pak, obraceje se zřejmě k stařík ovi: „Proč jsi ho pouštěl dovnitř? Copak je možné pustit dovnitř kdekoho, kdo se potlouká po ulici?“ — „Jsem hraběcí zeměměřič,“ řekl K., pokoušeje se ospravedlnit před těmi, kteří byli stále ještě neviditelní. „Ach, to je zeměměřič,“ pravil nějaký ženský hlas, načež následovalo úplné ticho. „Vy mě znáte?“ zeptal se K. „Jistěže,“ řekl ještě zkrátka týž hlas. Že ho znali, nebylo pro něho podle všeho žádné doporučení.

Konečně se dým trochu rozptýlil a K. se pomalu mohl orientovat. Vypadalo to tu na velké prádlo. Poblíž dveří se pralo. Ale dým se valil z druhého kouta, kde se v jakémsi velkém škopku, jaký K. ještě nikdy neviděl — zabíral asi tolik místa jako dvě postele —, koupali v kouřící vodě dva muži. Ale ještě více překvapoval, aniž člověk přesně věděl, v čem spočívá ta překvapivost, kout napravo. Jakousi velkou škvírou, jedinou v celé zadní stěně světnice, pronikal, patrně ze dvora, bledý sněhový přísvit a dodával šatům ženy, která unaveně a pololežíc spočívala hluboko v koutě ve vysokém křesle, odlesku téměř hedvábného. Držela u prsu dítě. Kolem ní si hrálo pár dětí, podle všeho selských, ale ona jako by k nim nepatřila, ovšem, vždyť nemoc a zemdlenost činí i sedláky jemnějšími.

„Sedněte si!“ řekl jeden z mužů, měl plnovous a ještě kníry, pod nimiž zůstávala funící ústa dokořán, a ukázal rukou — vy-

padalo to směšně — přes okraj škopku na jakousi truhlici, a postříkal přitom K-ovi celý obličej teplou vodou. Na truhle už seděl klimbající stařík, který K. vpustil dovnitř. K. byl vděčen, že si konečně může sednout. Teď už se o něj nikdo nestaral. Žena u necek, světlovlasá a mladistvě plná, si tiše prozpěvovala při práci, muži v lázni dusali a převalovali se, děti se k nim chtěly přiblížit, avšak mohutné cákance, které ani K. neušetřily, je pokaždé zahnaly pryč, žena v lenošce ležela jak bez života, ani na dítě u prsu se nepodívala, nýbrž hleděla do neurčita vzhůru.

K. se na ni asi dlouho díval, na ten neproměnlivý, krásný, smutný obraz, potom ale nejspíš usnul, neboť když ho najednou vytrhlo hlasité zavolání, spočíval hlavou vedle na stařík ově rameni. Muži skončili koupání, ve škopku se teď pod dozorem světlovlasé ženy prohánějí děti, a stáli již oblečení před K. Ukázalo se, že křiklounský vousáč byl z obou méně významný. Druhý totiž, o nic větší než vousáč a s mnohem nepatrnějším vousem, byl tichý, pomalu uvažující muž rozložité postavy i rozložité tváře, hlavu měl skloněnou. „Pane zeměměřiči," řekl, „tady nemůžete zůstat. Odpusťte mi nezdvořilost." — „Nechtěl jsem ani zůstat," řekl K., „chtěl jsem si jen trochu odpočinout. To se stalo a teď půjdu." — „Možná, že vás udivuje, jak málo jsme pohostinní," řekl muž, „ale pohostinnost nepatří k našim zvykům, nepotřebujeme hosty." K. byl trochu osvěžen spánkem, sluch se zbystřil a ta upřímná slova ho potěšila. Pohyboval se volněji, přešel se svou holí sem a tam, blížil se k ženě v lenošce, byl ostatně i svým vzrůstem největší ve světnici.

„Ovšem," řekl K., „nač byste potřebovali hosty. Ale tu a tam je přece jen nějaký zapotřebí, například já, zeměměřič." — „To já nevím," řekl muž pomalu, „když vás zavolali, tak vás asi potřebují, to je snad výjimka, ale my, obyčejní lidé, se držíme pravidel, to nám nemůžete mít za zlé." — „Kdepak, kdepak," řekl K., „jsem vám jen zavázán díky, vám a všem tady u vás." A pro každého neočekávaně se K. jediným skokem obrátil a stanul před tou ženou. Unavenýma modrýma očima se na něho podívala, hedvábný průsvitný šátek sahal jí až do půli čela, kojenec jí spal u prsu. „Kdo jsi?" zeptal se K. Opovržlivě — nebylo jasné, jestli pohrdání platí

K-ovi či její vlastní odpovědi — řekla: „Děvče ze zámku."

To všechno trvalo jenom okamžik, v tu chvíli stáli po jeho pravici i levici oba muži a ti jej mlčky, ale vší silou, jako by jiného dorozumívacího prostředku nebylo, vlekli ke dveřím. Stařík přitom cosi bavilo a tleskal rukama. I pradlena se dala do smíchu a děti kolem ní spustily křik jako pominuté.

Ale K. se ve chvíli octl na ulici, oba muži ho ze zápraží pozorně hlídali. Opět padal sníh; přesto se zdálo být trochu jasněji. Vousáč vykřikl netrpělivě: „Kampak chcete jít? Tudy se jde na zámek, tudy do vsi." K. mu neodpověděl, zato se obrátil na druhého, který se mu přes svou převahu zdál přístupnější: „Kdo jste? Komu mám děkovat za přístřeší?" — „Jsem Lasemann, mistr koželužský," zněla odpověď, „avšak děkovat nemáte komu." — „Dobrá," řekl K., „možná, že se ještě setkáme." — „Myslím, že ne," řekl muž. Vtom zvolal vousáč se zdviženou rukou: „Dobrý den, Arture, dobrý den, Jeremiáši!" K. se otočil, tak přece jen se ještě v téhle vsi najdou na ulici lidé! Od zámku přicházeli dva mladíci středního vzrůstu, oba velmi štíhlí, v přiléhavých šatech, i v tváři jeden druhému velmi podobní. Od temné hnědi obličeje se ještě odrážela obzvlášť černá bradka. Šli kupodivu rychle vzhledem ke stavu silnice, štíhlé nohy švihaly do taktu. „Copak je?" volal vousáč. Muselo se na ně volat, aby rozuměli, tak rychle šli, ani se nezastavili. „Práce!" zavolali se smíchem. „Kdepak?" — „V hospodě." — „Tam jdu taky!" vykřikl K. z ničeho nic silněji než ostatní, velice zatoužil, aby ho ti dva vzali s sebou; nemyslel, že by z téhle známosti něco zvláštního vytěžil, ale vypadali aspoň na dobré, zábavné společníky. Slyšeli jeho slova, ale jenom pokývli a už byli ti tam.

K. pořád ještě stál ve sněhu, nechtělo se mu tahat ze sněhu nohu a kousíček dále ji opět nořit do hloubky; koželuh a jeho druh, spokojeni, že dostali konečně K. ven, se pomalu stáhli nepatrně pootevřenými dveřmi do domu, neustále se po něm ohlížejíce, a K. zůstal sám se sněhem, který ho obklopoval. „Příležitost tak trochu si zoufat," napadlo ho, „kdybych tu tak stál jen náhodou a nikoli úmyslně."

Tu se v chalupě po levici otevřelo maličké okénko; dokud bylo

zavřeno, vypadalo modré, snad odleskem sněhu, a bylo tak maličké, že když se otevřelo, nebylo vidět ani celý obličej vyhlížejícího, nýbrž jen oči, staré, hnědé oči. „Tamhle stojí," zaslechl K. třaslavý ženský hlas. „Je to zeměměřič," řekl mužský hlas. Pak přistoupil muž k oknu a zeptal se nikterak nevlídně, ale přece tak, jako by mu záleželo na tom, aby na ulici před domem bylo všechno v pořádku: „Na koho čekáte?" — „Na saně, které by mne svezly," řekl K. „Tady nepojedou žádné saně," řekl muž, „tady nic nejezdí." — „Je to přece silnice k zámku," namítl K. „To je jedno," řekl muž s jakousi neúprosností, „tady nic nejezdí." Pak oba mlčeli. Ale muž zřejmě o něčem přemýšlel, protože nechával okno, z něhož se kouřilo, pořád ještě otevřené. „Špatná cesta," řekl K., aby mu pomohl.

On však řekl jen: „To jistě."

Po chviličce ale přece řekl: „Jestli chcete, odvezu vás na svých saních." — „Udělejte to prosím," řekl K. radostně, „kolik za to chcete?" — „Nic," řekl muž. To K. velice udivilo. „Jste přece zeměměřič," řekl muž na vysvětlenou, „a patříte k zámku. Kam chcete zavézt?" — „Do zámku," řekl K. rychle. „Pak tedy nejedu," řekl muž okamžitě. „Vždyť přece patřím k zámku," řekl K., opakuje mužova slova. „To je možné," řekl muž odmítavě. „Tak mě tedy dovezte do hospody," řekl K. „Dobrá," řekl muž, „hned jsem tu se saněmi." To vše nedělalo dojem zvláštní laskavosti, spíše jakési sobecké, ustrašené, téměř pedantické snahy dostat K. z místa před domem.

Vrata se otevřela a z nich vyjely malé saně pro lehký náklad, docela ploché, bez sedadla, tažené slabým koníkem, za nimi vyšel muž, sehnutý, slabý, pokulhávající, s hubeným, červeným, rozmrzelým obličejem, který připadal obzvlášť drobný pod vlněnou šálou ovinutou těsně kolem hlavy. Ten muž byl zjevně nemocen a vyšel nakonec jen proto, aby se K. zbavil. K. se o tom zmínil, avšak muž mávl odmítavě rukou. Řekl jen, že je povozník Gerstäcker a tyhle nepohodlné saně prý vzal proto, že byly zrovna po ruce a vytahovat druhé by zabralo moc času. „Sedněte si," řekl a ukázal bičem dozadu na saně. „Sednu si vedle vás," řekl K. „Já půjdu pěšky," řekl Gerstäcker. „Pročpak?" ptal se K. „Já půjdu

pěšky," opakoval Gerstäcker a dostal záchvat kašle, že se musel opřít nohama do sněhu a rukama zachytit okraje saní. K. už neříkal nic, usadil se dozadu na saně, kašel se pomalu utišil a vyjeli.

Zámek nahoře, teď už podivně temný, k němuž K. doufal dorazit ještě dnes, se opět vzdaloval. Jako by se mu však ještě mělo na prozatímní rozloučenou dostat nějakého znamení, zazněl odtamtud zvuk zvonu, radostně povznesený, zvon, který alespoň na okamžik rozechvěl své srdce, jako kdyby hrozil — neboť i bolest byla v tom zvuku — vyplněním toho, po čem nejistě touží. Brzy však zmlkl tento velký zvon a byl vystřídán slabým, monotónním zvonečkem, možná ještě seshora, možná však už ze vsi. Toto klinkání se ovšem hodilo lépe k pomalé jízdě a k žalostnému, avšak neúprosnému povozníkovi.

„Poslyš," zvolal K. najednou — byli už poblíž kostela, k hospodě nebylo daleko, K. si už mohl něco dovolit —, „já se velice divím, že se odvažuješ vozit mě tady na vlastní odpovědnost, cožpak to smíš?" Gerstäcker si toho nevšímal a klidně kráčel dál podle koníka. „Hej!" zavolal K., uhnětl trochu sněhu ze saní a trefil jím Gerstäckera rovnou do ucha. Teď se Gerstäcker zastavil a otočil; když ho teď však K. uviděl tak zblízka — saně sklouzly ještě kousek dopředu —, tu shrbenou, jaksi utýranou postavu, ten začervenalý, unavený, vyhublý obličej, jehož tváře byly jakoby každá jiná, jedna plochá, druhá propadlá, ta otevřená, naslouchající ústa, v nichž bylo jen sem tam pár zubů, musel to, co předtím řekl ze zlomyslnosti, opakovat teď se soucitem, jestli totiž Gerstäcker nemůže být potrestán za to, že ho veze. „Co chceš?" zeptal se Gerstäcker nic nechápaje, nečekal ale na další vysvětlení, křikl na koníka a jeli dál.

II.

Když se blížili k hospodě — K. to poznal podle zákrutu cesty — byla k jeho údivu již úplná tma. Že by byl tak dlouho pryč? Podle jeho výpočtu leda tak jednu dvě hodiny, a odešel ráno, a vůbec nepomyslel na jídlo, a ještě před chvílí bylo rovnoměrné denní světlo, teprve teď ta tma. „Krátké dny, krátké dny!“ řekl si, sklouzl ze saní a vykročil k hostinci.

Nahoře na schůdkách domu stál jako na zavolanou hostinský a zdviženou lucernou mu svítil na cestu. Letmo si K. vzpomněl na povozníka, zastavil se, kdesi ve tmě se ozvalo zakašlání, to byl on. Nu, však ho uvidí někdy příště. Teprve až když došel nahoru k hostinskému, který poníženě zdravil, zpozoroval po obou stranách dveří dva muže. Vzal hostinskému svítilnu a posvítil si na ně; byli to ti muži, s nimiž se už setkal a na něž volali Arture a Jeremiáši. Zasalutovali. Usmál se ve vzpomínce na léta vojny, na ty šťastné časy. „Kdo jste?“ zeptal se a díval se z jednoho na druhého. „Vaši pomocníci,“ odpověděli. „To jsou ti pomocníci,“ tiše potvrdil hospodský. „Cože?“ zeptal se K. „Vy že jste moji staří pomocníci, kterým jsem nakázal, aby přišli za mnou, na které čekám?“ Přikývli. „To je dobře,“ řekl K. po chvilce, „to je dobře, že jste přišli.“ — „Ostatně,“ řekl K. po delší chvilce, „velice jste se opozdili, jste velmi nedbalí.“ — „Bylo to daleko,“ řekl jeden. „Daleko,“ opakoval K., „ale já vás potkal, jak jdete ze zámku.“ — „Ano,“ řekli bez dalšího vysvětlování. „Kde máte přístroje?“ ptal se K. „Nemáme žádné přístroje,“ řekli. „Přístroje, které jsem vám svěřil,“ řekl K. „Žádné přístroje nemáme,“ opakovali. „Ach, jste vy ale lidé!“ řekl K., „vyznáte se vůbec v zeměměřičství?“ — „Ne,“ řekli. „Jestliže jste ale moji staří pomocníci, musíte se v něm přece vyznat,“ řekl K. Mlčeli. „Tak pojďte tedy,“ řekl K. a postrčil je před sebou do domu.

Seděli pak všichni tři skoro mlčky v hostinské místnosti u piva, u malého stolku, K. uprostřed, nalevo a napravo pomocníci.

Kromě nich seděli už jen u jednoho stolu sedláci podobně jako večer předtím. „Je to s vámi potíž," řekl K. a porovnával už pokolikáté jejich tváře, „jakpak vás mám rozpoznat? Lišíte se od sebe jen jménem, jinak jste si podobní jako" — zarazil se, pak bezděčně pokračoval — „jinak jste si podobní jako hadi." Usmáli se. „Jinak nás rozeznávají dobře," ospravedlňovali se. „To věřím," řekl K., „sám jsem toho byl přece svědkem, ale já mám k vidění jen oči a těma vás rozeznat nedokážu. Budu s vámi proto jednat jako s jedním člověkem a oběma budu říkat Artur, tak se přece jeden z vás jmenuje. Ty?" — zeptal se K. jednoho. „Ne," řekl muž, „já jsem Jeremiáš." — „To je jedno," řekl K., „budu vám oběma říkat Artur. Když někam Artura pošlu, půjdete oba, když dám Arturovi něco na práci, budete to dělat oba, to má sice pro mne tu nevýhodu, že vás nemohu použít na různé práce, ale zato zase výhodu, že za všecko, co vám uložím, budete nedílně odpovídat oba. Jak si mezi sebou práci rozdělíte, je mi jedno, jen se nesmíte jeden na druhého vymlouvat, pro mne jste jeden jediný člověk." Uvažovali o tom a řekli: „To by nám nebylo moc příjemné." — „To si myslím," řekl K., „samosebou že je vám to nepříjemné, ale tak to zůstane." Už hezkou chvilku pozoroval K. jednoho ze sedláků, jak se šourá kolem stolu, konečně se rozhodl, přistoupil k jednomu z pomocníků a chtěl mu něco pošeptat. „Promiňte," řekl K., uhodil rukou do stolu a vstal, „tohle jsou moji pomocníci a teď máme poradu. Nikdo nemá právo nás vyrušovat." — „Ó prosím, prosím," řekl sedlák ustrašeně a pozpátku se vracel k své společnosti. „Na to vás upozorňuji především," řekl K., když si zase sedl. „Nesmíte s nikým promluvit bez mého dovolení. Já jsem tu cizí, a jestli jste moji staří pomocníci, pak i vy jste tu cizí. My tři cizinci musíme proto držet při sobě, podejte mi na to ruku." S přemrštěnou ochotou podávali K-ovi ruce. „Jděte s těmi pazourami," řekl, „můj rozkaz však platí. Půjdu teď spát a vám radím totéž. Dnes jsme zameškali jeden pracovní den, zítra se musí s prací začít hodně časně. Musíte mi sehnat saně na cestu do zámku a v šest ráno ať s nimi stojíte před domem." — „Dobrá," řekl jeden. Druhý mu ale skočil do řeči: „Říkáš dobrá a přitom víš, že to není možné." — „Ticho," řekl K., „vypadá to,

že se chcete začít od sebe odlišovat.“ Avšak teď pravil už i první: „Má pravdu, není to možné, bez povolení nikdo cizí na zámek nesmí.“ — „Kde se žádá o povolení?“ — „Nevím, snad u kastelána.“ — „Pak tam telefonicky zažádáme, ihned zatelefonujte kastelánovi, oba!“ Hnali se k aparátu, dostali spojení — jak se tam jeden přes druhého tlačili! Napohled byli směšně poslušní — a tázali se, smí-li K. přijít zítra na zámek. Hlasité Ne!, kterého se jim dostalo jako odpovědi, slyšel K. až ke stolu. Ale odpověď byla obšírnější, zněla: „Ani zítra, ani kdy jindy.“ — „Zatelefonuji sám,“ řekl K. a vstal. Doposavad si K. a jeho pomocníků nikdo nevšímal, nehledě k příhodě s oním sedlákem, teď však vzbudila K-ova poslední poznámka všeobecnou pozornost. Všichni povstali s ním, a přestože se je hostinský snažil zatlačit, shlukli se kolem aparátu v těsném půlkruhu. Převažovalo mezi nimi mínění, že K. nedostane vůbec žádnou odpověď. K. je musel požádat, aby byli zticha, že nechce slyšet jejich mínění.

Ze sluchátka se ozývalo bzučení, jaké K. ještě nikdy při telefonování neslyšel. Vypadalo to, jako by se z bzukotu nespočetných dětských hlasů — avšak ani bzukot to nebyl, nýbrž zpěv velmi vzdálených, nesmírně vzdálených hlasů —, jako by se z tohoto bzukotu přímo nemožným způsobem utvářel jediný vysoký, ale silný hlas, který dorážel na ucho, jako kdyby si žádal proniknout hlouběji než jen k ubohému sluchu. K. naslouchal a netelefonoval, levou rukou se opřel o stolek pod telefonem a tak naslouchal.

Nevěděl jak dlouho; tak dlouho, až ho hostinský zatahal za kabát, že prý za ním přišel nějaký posel. „Jdi pryč!“ křikl K. neovládaje se, možná přímo do telefonu, protože najednou se někdo ohlásil. Rozvinul se následující rozhovor: „Zde Osvald, kdo je tam?“ ozvalo se hlasitě, přísný, pyšný hlas s jakousi nepatrnou vadou ve výslovnosti, jak se K-ovi zdálo, již se hlas snažil vyrovnat zvýšenou přísností. K. váhal vyslovit své jméno, tváří v tvář telefonu byl bezbranný, ten druhý ho mohl zahřměním srazit k zemi, položit sluchátko a K. by si zatarasil cestu, která třeba nebyla bez důležitosti. Jeho váhání vzbudilo netrpělivost muže na druhé straně. „Kdo je tam?“ opakoval a dodal: „Byl bych velmi rád, kdyby se odtamtud tolik netelefonovalo, zrovna před chvílí

se telefonovalo.“ K. si této poznámky nevšímal a s náhlou rozhodností se ohlásil: „Zde pomocník pana zeměměřiče.“ — „Jaký pomocník? Jaký pán? Jaký zeměměřič?“ K. si připomněl včerejší telefonní rozhovor. „Zeptejte se Frice,“ řekl zkrátka. K jeho vlastnímu údivu to pomohlo. Ale ještě víc, než že to pomohlo, jej udivilo, jak jednotnou tam mají službu. Odpověď zněla: „Už vím. Ten věčný zeměměřič. Ano, ano. A co dál? Jaký pomocník?“ — „Josef,“ řekl K. Trochu ho rušilo huhlání sedláků za jeho zády; patrně jim bylo proti mysli, že se nehlásí správně. Avšak K. neměl čas zabývat se jimi, rozhovor zaměstnával veškerou jeho pozornost. „Josef?“ ptal se hlas. „Pomocníci se jmenují“ — malá přestávka, zřejmě se ptal někoho druhého na jména — „Artur a Jeremiáš.“ — „To jsou noví pomocníci,“ řekl K. „Nikoli, to jsou staří.“ — „Noví jsou to, kdežto já jsem starý pomocník a dnes jsem dorazil za panem zeměměřičem.“ — „Ne!“ vykřikl hlas. „Tak kdo tedy jsem?“ zeptal se K. klidněji než dosud. A po přestávce pravil týž hlas s touž vadou ve výslovnosti, a přece to byl jakoby jiný, hlubší, úctyhodnější hlas: „Jsi starý pomocník.“

K. naslouchal zvuku tohoto hlasu a málem při tom přeslechl otázku: „Co chceš?“ Nejraději by byl už sluchátko položil. Od tohoto rozhovoru si již nic nesliboval. Jen z donucení se ještě rychle zeptal: „Kdy smí můj pán přijít na zámek?“ — „Nikdy,“ zněla odpověď. „Dobrá,“ řekl K. a zavěsil.

Sedláci za ním se přisunuli už docela blízko k němu. Pomocníci, pokukující po něm co chvíli ze strany, snažili se je zadržet. Byla to však patrně jen komedie, sedláci, uspokojeni výsledkem rozhovoru, také pomalu ustupovali. Vtom odzadu rozdělil skupinu sedláků rychlý krok jakéhosi muže, který se před K. uklonil a předával mu nějaký dopis. K. podržel dopis v ruce a pohlédl na muže, který mu v tom okamžiku připadal důležitější. Byl velice podobný oběma pomocníkům, stejně štíhlý jako oni, stejně přiléhavě oblečený, též stejně hbitý a čiperný jako oni, a přece docela jiný. Kéž by měl raději jeho za pomocníka! Trochu mu připomínal tu ženu s kojencem, kterou viděl u koželuha. Byl skoro celý v bílém, šaty asi nebyly z hedvábí, byl to zimní oděv jako každý jiný, ale přitom jemný a slavnostní jako hedvábný

šat. Jeho tvář byla jasná a upřímná, oči neobyčejně veliké. Usmíval se nesmírně povzbudivě; přejel si rukou přes obličej, jako by chtěl ten úsměv zaplašit, avšak to se mu nepovedlo. „Kdo jsi?“ zeptal se K. „Barnabáš se jmenuji,“ řekl. „Jsem posel.“ Mužně a přitom jemně se otvíraly a zavíraly jeho rty při mluvení. „Líbí se ti tu?“ zeptal se K. a ukázal po sedlácích, kteří se o něho nepřestávali zajímat a přihlíželi se svými vysloveně ztrápenými tvářemi — lebka vypadala, jako by byla nahoře úderem na plocho sražena a rysy tváře jako by zformovala bolest toho úderu, — se svými odulými rty, ústy dokořán, ale přitom zase nepřihlíželi, neboť chvílemi zabloudil jejich pohled stranou, a než se zas vrátil, ulpěl na nějakém lhostejném předmětu a pak ukázal K. též na oba pomocníky, kteří se objímali, tiskli se k sobě tvářemi a usmívali se, člověk nevěděl, jestli zahanbeně nebo poťouchle, na ty všechny ukázal, jako by představoval nějakou družinu, která mu za podivných okolností byla vnucena, a jako by očekával — byla v tom důvěrnost, na ní K-ovi záleželo —, že Barnabáš bude vždy rozlišovat mezi ním a ostatními. Avšak Barnabáš nevzal otázku vůbec na vědomí — ovšem v naprosté nevinnosti, to bylo vidět — nechal si ji projít kolem uší jako dobře vychovaný sluha pánovo slovo, jež bylo jen zdánlivě určeno jemu, následoval ji jen v tom, že se rozhlédl kolem sebe, pokynul na pozdrav známým mezi sedláky a prohodil pár slov s pomocníky, všechno docela volně a nenuceně, aniž by si s nimi příliš zadával. K., odmítnut, ale nikoli zahanben, se vrátil k dopisu, který držel v ruce, a otevřel ho. Dopis zněl takto: „Vážený pane! Jak víte, jste přijat do panských služeb. Vaším nejbližším nadřízeným je starosta obce, který Vám též sdělí vše bližší o Vaší práci a o mzdových podmínkách a jemuž budete také skládat účty. Přesto však ani já Vás neztratím z očí. Barnabáš, doručitel tohoto dopisu, se Vás čas od času dotáže po Vašich přáních a sdělí mi je. Já Vám vždy ochotně ve všem vyhovím, pokud to bude možné. Záleží mi na tom, abych měl spokojené dělníky.“ Podpis byl nečitelný, bylo k němu však přitištěno: přednosta kanceláře X. „Počkej!“ řekl K. Barnabášovi, který se uklonil, pak zavolal na hostinského, aby mu ukázal jeho pokoj, že chce být nějakou

chvíli s dopisem o samotě. Přitom si vzpomněl, že Barnabáš je přes všechnu náklonnost, již k němu chová, přece jen pouhý posel, a dal mu přinést pivo. Dával pozor, jak to přijme, zjevně to přijal rád a hned se napil. Pak K. odešel s hostinským. V domku neměli pro K. nic lepšího než malou podkrovní světnici, a i s tou byly potíže, protože dvě služky, které tam doposud spávaly, museli uložit jinam. Vlastně neudělali nic jiného, než že služky přemístili, jinak byla světnice tak jako předtím, jediná postel bez ložního prádla, jen pár polštářů a koňské houně, všechno v tom stavu, jak to zůstalo po předchozí noci. Na zdi pár svatých obrázků a fotografie vojáků. Ani vyvětráno nebylo, čekali podle všeho, že nový host dlouho nezůstane, a neudělali nic pro to, aby ho zdrželi. Ale K. byl se vším srozuměn, zabalil se do přikrývky, usedl ke stolu a při svíčce začal znovu číst dopis.

Neměl jednotný ráz, byla v něm místa, kde se s ním mluvilo jako se svobodným člověkem, jehož vlastní vůle je uznávána, takový byl třeba nadpis, takové bylo místo týkající se jeho přání. Ale byla v něm zase místa, kde se s ním zjevně či skrytě jednalo jako s nepatrným dělníkem sotva viditelným z výšin představeného, představený se musel namáhat, aby „ho neztratil z očí“, jeho nadřízeným byl pouhý starosta, jemuž byl dokonce povinen skládat účty, jediným jeho kolegou byl snad obecní strážník. To byly bezpochyby protimluvy, tak zřetelné, že musely být záměrné. Že by tu snad šlo o nerozhodnost, bylo pomyšlení — vzhledem k takovému úřadu — šílené a K-ovi nepřišlo ani na mysl. Daleko spíš v tom viděl otevřenou nabídku volby, bylo na něm, jak naloží s příkazy v dopise, jestli chce být vesnickým dělníkem, který je spojen se zámkem, což je možná vyznamenání, avšak jen zdánlivé, nebo naopak zdánlivým vesnickým dělníkem, který své pracovní vztahy veskrze podřizuje Barnabášovým zprávám. K. s volbou neváhal, nebyl by váhal ani bez zkušeností, které již udělal. Pouze jako vesnický dělník co možná nejvíc vzdálený zámeckým pánům je s to na zámku něčeho dosáhnout, tihle lidé ze vsi, kteří jsou k němu pořád tak nedůvěřiví, se rozpovídají, až se stane ne-li jejich přítelem, tedy aspoň spoluobčanem, a jakmile bude jednou k nerozeznání od Gerstäckera či